

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي
خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ
وَالَّذِي يُضَوِّبُ الْمَوْتَى
إِنَّ رَبَّهُ لَسَدِيدٌ
إِلَىٰ عَرْشِهِ الرَّحِيمُ
الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيَّاحَ
تُحْمَلُهُ السَّحَابُ فَتَنزِلُ
مِنْهُمُ الْمَاءَ فَتُخْضِرُ
بِهِ الشَّجَرِ وَالَّذِي يُضَوِّبُ
الْمَوْتَىٰ إِنَّ رَبَّهُ لَسَدِيدٌ
إِلَىٰ عَرْشِهِ الرَّحِيمُ

۱۳۸۲ / ۴ / ۳۰
مرکز اطلاعات آمار علمی ایران
تهران

دانشگاه قم
دانشکده ادبیات و علوم انسانی

پایان نامه مقطع کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی

موضوع:

مطالعه تطبیقی بازداشت موقت

در نظام کیفری ایران و لبنان

استاد راهنما:
دکتر محمود آخوندی

استاد مشاور:
دکتر جلال‌الدین قیاسی

نگارش:
ابراهیم کریمی

سال تحصیلی ۱۳۸۰-۸۱

تقدیم به:

شهیدان راه حق و حقیقت

سالکان راه علم و اهل قلم

پدر و مادرم که در این راه مدیون آنانم

همسر گرامییم شریک غمها و شادیهایم

من لم يشكر المخلوق لم يشكر الخالق

تقدیر و تشکر:

از استاد محترم و مکرم جناب آقای دکتر محمود آخوندی که افتخار شاگردی ایشان را در دوره کارشناسی و کارشناسی ارشد داشتم و در این پایان نامه نیز افتخار راهنمایی ایشان را کسب کردم و جامعه حقوقی را مدیون زحمات ایشان می دانم کمال تشکر و قدر دانی را به عمل می آورم. همچنین از استادان محترم گروه حقوق جزا دانشگاه قم جناب دکتر قیاسی و جناب دکتر ساریخانی که در دوران تحصیل و نگارش پایان نامه از محضرشان کسب فیض و تلمذ نمودم نیز کمال سپاس و احترام را دارم و اتمام این دوره را مدیون آنها می باشم.

چکیده:

موضوع این پایان نامه مطالعه تطبیقی بازداشت موقت در نظام کیفری ایران و لبنان می باشد. قرار بازداشت موقت یکی از اقسام پنج گانه قرارهای تأمینی کیفری است که در ماده یکصد و سی و دو از قانون آئین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب در امور کیفری بیان گردیده است. توقیف اشخاص و سلب آزادی تن از انسان با توجه به تصویب قانونگذار و ماهیت حقوقی آن دارای مشروعیت قانونی است هر چند این قرار دارای معایب و محاسن می باشد اما از قواعد خاص در حقوق کیفری پیروی می کند. در آئین دادرسی کیفری دو نوع قرار بازداشت موقت اختیاری و اجباری بیان گردیده است که هر کدام با وجود اشتراکات از قواعد خاص خود نشأت گرفته است و در جای خود به کار گرفته می شود. این قرار توسط مقامات قضائی صالحه و با حصول شرایطی صادر می گردد و متهم حق اعتراض به این قرار را دارا می باشد و تمدید آن نیز با حصول شرایط امکان پذیر می باشد. شخصی که توسط مقام قضائی با صدور این قرار بازداشت می گردد دارای حقوق خاص می گردد که اعتراض به قرار، احتساب ایام بازداشت و جبران خسارت ناشی از بازداشت در صورت تبرئه از جمله این حقوق است و قانونگذار جهت جلوگیری از اعمال خودکامگی و بی توجهی قضات نسبت به این امر مهم مسؤولیتهای کیفری، مدنی، و انتظامی برای آنان پیش بینی کرده است تا حتی الامکان از تضییع حقوق متهمان جلوگیری گردد. در این پایان نامه همچنین در پایان هر فصل به تناسب موضوع به حقوق لبنان نیز توجه گردیده و مباحثی از آن حقوق بیان گردیده است هر چند که از حیث قانونگذاری تفاوتی زیاد در حقوق دو کشور ایران و لبنان در این خصوص مشاهده می گردد.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

چکیده

۲	مقدمه
۳	الف - بیان مساله:
۴	ب - انگیزه انتخاب موضوع:
۵	ج - روش تحقیق:
۶	د - طرح تحقیق:
۷	حقوق تطبیقی

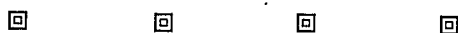

۹	بخش اول: کلیات
۹	فصل اول: اقسام قرارهای تامین کیفری:
۱۱	مبحث اول: قرار التزام به حضور با قول شرف:
۱۳	مبحث دوم: التزام به حضور با تعیین وجه التزام:
۱۵	مبحث سوم: قرار كفالت و اخذ كفيل با تعیین وجه الكفاله:
	مبحث چهارم: قرار اخذ وثیقه اعم از وجه نقد یا ضمانت نامه بانکی یا مال منقول و غیر منقول
۱۷	مبحث پنجم: قرار منع خروج از کشور:
۲۱	فصل دوم: معانی و ماهیت بازداشت موقت:
۲۱	مبحث یکم: بازداشت و معانی آن:
۲۲	گفتار اول: معنای لغوی
۲۲	گفتار دوم: معنای حقوقی

۲۶	مبحث دوم: ماهیت حقوقی بازداشت موقت
۲۶	گفتار اول: مشروعیت بازداشت موقت و عقاید حقوقدانان
۲۸	گفتار دوم: اهداف بازداشت موقت
۲۸	الف: شدت مجازات قانونی:
۲۹	ب: جلوگیری از فرار یا پنهان شدن متهم:
۲۹	ج: بیم امحای آثار جرم و تبانی:
۳۰	د: بازداشت متهم به عنوان یک اقدام تامینی:
۳۰	گفتار سوم: معایب بازداشت موقت:
۳۲	گفتار چهارم: محاسن بازداشت موقت:
۳۴	گفتار پنجم: قواعد خاص حاکم بر بازداشت موقت
۳۴	الف- محدودیت صدور قرار بازداشت موقت:
۳۵	ب- محدودیت زمان بازداشت موقت:
۳۷	حقوق تطبیقی
۳۹	قرارهای بازداشت موقت اختیاری و اجباری

۴۲	بخش دوم: قرارهای بازداشت موقت اختیاری:
۴۴	فصل اول: جرایم مستلزم اعدام:
۴۶	فصل دوم: جرایم مستلزم سه سال حبس به بالا:
۴۸	فصل سوم: جرایم علیه امنیت داخلی و خارجی
۵۱	فصل چهارم: بیم فرار متهم و تبانی:
۵۴	فصل پنجم: بازداشت جهت اقامه بینه:
۵۷	فصل ششم: بیم فساد و رعایت قواعد:
۵۷	مبحث اول: بیم فساد:
۶۰	مبحث دوم: رعایت قواعد:
۶۲	فصل هفتم: بازداشت توسط مأمورین بازرس:
۶۴	حقوق تطبیقی

۶۸	بخش سوم: قرارهای بازداشت موقت اجباری
۷۱	فصل اول: کلیات
۷۵	فصل دوم: جرایم قتل عمد، آدم‌ربایی، اسیدپاشی، محاربه
۷۸	فصل سوم: جرایم مستلزم اعدام و حبس ابد
۸۰	فصل چهارم: تکرار جرایم خاص
۸۲	مبحث اول: بررسی جرایم سرقت و کلاهبرداری
۸۴	مبحث دوم: بررسی جرایم ارتشاء و اختلاس
۸۷	مبحث سوم: بررسی جرایم خیانت در امانت و جعل و استفاده از سند مجعول
۸۹	مبحث چهارم: بررسی سوابق محکومیت قطعی و غیر قطعی
۹۱	فصل پنجم: بیم فساد
۹۳	فصل ششم: سایر موارد و بازداشت موقت
۹۵	مبحث اول: قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء و اختلاس و کلاهبرداری
۹۶	مبحث دوم: ایراد جرح با چاقو
۹۹	مبحث سوم: تصرف عدوانی
۱۰۱	مبحث چهارم: قانون مربوط به مقررات امور پزشکی و داروئی
۱۰۳	مبحث پنجم: ورشکستگی تاجر
۱۰۶	مبحث ششم: قانون مبارزه با مواد مخدر
	مبحث هفتم: قانون نحوه رسیدگی به تخلفات فروشندگان لباسهایی که استفاده از آنها در ملاء عام خلاف شرع است و یا عفت عمومی را جریحه‌دار می‌کند.
۱۱۱	
۱۱۳	مبحث هشتم: بازداشت اطفال
۱۱۵	حقوق تطبیقی

۱۱۸	بخش چهارم: صدور قرار بازداشت موقت و اعتراض به آن
۱۱۸	فصل اول: صدور قرار بازداشت موقت
۱۱۹	مبحث اول: مقامات صادرکننده قرار
۱۱۹	گفتار اول: قاضی تحقیق

۱۲۱	گفتار دوم: دادرس علی‌البدل و رئیس دادگاه.
۱۲۲	گفتار سوم: رئیس حوزه قضایی یا معاون وی
۱۲۳	مبحث دوم: شرایط صدور قرار بازداشت موقت
۱۲۳	گفتار اول: مستدل و موجه بودن صدور قرار
۱۲۴	گفتار دوم: مستند و مدلل بودن قرار
۱۲۵	گفتار سوم: بیان حق اعتراض متهم
۱۲۶	گفتار چهارم: تمدید قرار پس از مهلت یک ماهه
۱۲۷	گفتار پنجم: تقاضای شاکی در حقوق الناس
۱۳۰	فصل دوم: اعتراض به قرار بازداشت موقت
۱۳۰	مبحث اول: فلسفه اعتراض به قرار بازداشت موقت
۱۳۲	مبحث دوم: آثار اعتراض به قرار بازداشت موقت
۱۳۴	مبحث سوم: نحوه اعتراض به قرار بازداشت موقت
۱۴۱	حقوق تطبیقی

۱۴۴	بخش پنجم: تضمینات قانونی قرار بازداشت موقت
۱۴۴	فصل اول: حقوق فرد بازداشت شده
۱۴۵	مبحث اول: اعتراض به قرار بازداشت موقت
۱۴۵	مبحث دوم: احتساب ایام بازداشت قبلی
۱۴۷	مبحث سوم: جبران خسارت ناشی از بازداشت متهم بی‌گناه
۱۵۰	فصل دوم: مسؤولیتهای ناشی از قرار بازداشت موقت غیر قانونی
۱۵۱	مبحث اول: مسؤولیت کیفری
۱۵۴	مبحث دوم: مسؤولیت مدنی
۱۵۷	مبحث سوم: مسؤولیت انتظامی
۱۵۹	حقوق تطبیقی

نتیجه گیری و راهکارها: ۱۶۱

الف - نتیجه گیری ۱۶۱

ب - راهکارها: ۱۶۴

□ □ □ □

چکیده انگلیسی ۱۶۸

□ □ □ □

فهرست منابع و مآخذ ۱۶۹

□ □ □ □

الله

مقدمه

در ابتداء و قبل از ورود در بحث شهادت می‌دهم بر یگانگی ذات اقدس الهی که آفریننده کائنات اعم از آنکه به دید و سیطره بشر در آمده و آنچه که فقط او از آن آگاهی دارد و عقل و دید بشر از درک آن عاجز است خداوندی که از ابتدای هبوط انسان در زمین پیامبرانی را یکی پس از دیگری جهت ارشاد و هدایت او مبعوث کرده است تا انسان در کنار هدایت تکوینی برخوردار از هدایت تشریحی گردد و با درود و صلوات بر خاتم انبیاء محمد مصطفی صلی الله علیه و آله که فخر موجودات و برترین انسانهاست و با سلام و صلوات بر خاندان و اهل بیت او که خداوند آنان را از هر آلودگی مبری دانسته و شرط سعادت مسلمین را توسل به قرآن و این خاندان توأمان بیان نموده است معصومانی که یکی پس از دیگری جهت هدایت امت اسلامی جان خویش را نثار شریعت الهی کرده‌اند. و با درود و ادب به ساحت مقدس آخرین بازمانده این خاندان، حضرت ولی عصر (عج) که منجی بشر از گرفتاریها و بدبختیها در آخر الزمان می‌باشند او که با ظهور خود زمین را عاری از ظلم و مملو از عدالت و قسط می‌نماید و بشر را از طعم زندگی ایده‌آل بر روی کره زمین بهره‌مند می‌سازد تا انسان خاکی بعد از قرن‌ها زندگی

توأم با ظلم و جور و فساد، زندگی واقعی انسانی را که در خور و شایسته وی می باشد درک نماید. به امید ظهور آن حضرت و تحقق و عده خداوند که حاکمیت صالحان بر روی کره زمین می باشد. انشاء...

الف - بیان مساله:

موضوع این پایان نامه مطالعه تطبیقی بازداشت موقت در حقوق کیفری کشور جمهوری اسلامی ایران و کشور جمهوری لبنان می باشد که در این تحقیق سعی خواهد شد نظر به جایگاه والای آزادی انسانی که مورد تأکید تمامی ادیان و حکومتها می باشد و در قانون اساسی و قوانین عادی مورد توجه خاص قرار گرفته است مورد بررسی قرار گیرد. تا مشخص گردد که دادرسان و مقامات صلاحیت دار در چه مواردی حق محدود سازی این نوع آزادی که از حقوق اولیه بشر می باشد را دارا هستند.

این موهبت الهی که بشر از آن برخوردار گردیده در اعلامیه جهانی حقوق بشر (۱۹۴۸) و میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی (۱۹۶۶) و اعلامیه اسلامی حقوق بشر (قاهره ۱۹۹۰) مورد تأکید قرار گرفته است به همین لحاظ قانونگذار حساسیتی خاص در خصوص اعمال محدودیت بر این آزادی که آزادی تن انسان می باشد مصروف داشته است. به نحوی که دادرسان فقط در موارد مصرح در قوانین کیفری مجاز به کاربرد این سلب حق هستند و چنانچه بدون مجوز قانونی این آزادی را از افراد انسانی سلب نمایند قانونگذار برای آنان

مسئولیت‌های سنگین انتظامی و مدنی و حتی جزایی قائل گردیده است تا دست‌اندرکاران دستگاه قضائی با حساسیت ویژه این محدودیت قانونی را اعمال نمایند تا حقوق متهم در مراحل رسیدگی به پرونده مورد تعرض و تضییع قرار نگیرد.

ب- انگیزه انتخاب موضوع:

آزادی مهمترین و بارزترین حق طبیعی و اولیه انسان در طول اعصار گذشته همواره مورد تعرض قرار گرفته است که مهمترین نوع آن آزادی تن آدمی می‌باشد که نباید او را محدود نمود مگر در مواردی که قانون مجوز داده باشد. اما متأسفانه تعرض به این آزادی از سوی مقامات و مامورین دولتی و قضائی یا افراد عادی جامعه باعث تضییع حقوق اولیه انسانهاست لذا به این لحاظ اهمیت موضوع انگیزه‌ای جهت انتخاب این عنوان برای بنده گردید تا با بررسی حقوقی موضوع بتوانم خدمتی هر چند ناچیز در این عرصه ارائه نمایم.

هر چند استادان محترم و اهل فن حقوق هر کدام در جای خود و به تناسب موضوع تالیفات و مقالات متعدد در این زمینه ارائه کرده‌اند که از جمله آنها می‌توان به مطالب ارزنده جناب استاد دکتر محمود آخوندی در کتب و نشریات مختلف اشاره کرد و لکن باز هم به لحاظ جایگاه ویژه این بحث در آئین دادرسی کیفری و لزوم بررسی جنبه‌های مختلف آن، بنده را بر آن داشت که پایان نامه تحصیلی کارشناسی ارشد خود را در این خصوص به رشته تحریر در آورم. هر چند نیز باید این نکته را متذکر شد که بررسی موضوع مطابق قانون آیین

دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب در امور کیفری مصوب شهریور ماه سال ۱۳۷۸ صورت خواهد گرفت که در جای خود انتقادات فراوان بر مواد آن و از جمله بحث بازداشت موقت وارد می‌باشد. از طرف دیگر سعی خواهد شد با توجه به عنوان پایان‌نامه که مطالعه تطبیقی بازداشت موقت در حقوق کیفری ایران و لبنان می‌باشد احکامی را که در حقوق آن کشور در خصوص مسائل مطروحه وضع گردیده است بیان گردد و مورد استناد قرار گیرد.

ج- روش تحقیق:

در این پایان‌نامه از شیوه تحقیق کتابخانه‌ای و اسنادی و گردآوری مطالب و تطبیق با حقوق خارجی استفاده شده است و سعی شده است که علاوه بر منابع و کتب شخصی از کتابخانه‌های مختلف دانشگاهها استفاده گردد و همچنین با استفاده از پایان‌نامه‌های مرتبط با موضوع و نشریاتی که در خصوص موضوع مطالبی را بیان نموده‌اند تحقیقی نسبتاً جامع گردآوری گردد. لازم به ذکر است که جهت دسترسی به منابع حقوق کیفری لبنان به مراکز مختلف علمی و دانشگاهی مراجعه گردید که متأسفانه پس از جستجوی فراوان توانستم فقط چند جلد کتاب مرتبط با موضوع به زبان عربی تهیه نمایم که با تهیه رونوشت از مباحث مربوط و ترجمه آنها از مطالب آن در نگارش این پایان‌نامه استفاده نمایم. تذکر این نکته نیز لازم می‌باشد که متأسفانه کتابخانه‌های ما از لحاظ تامین منابع خارجی دچار ضعف می‌باشند به طوری که بنده حتی با مراجعه به موسسه حقوق تطبیقی دانشگاه تهران موفق به یافتن قانون